

Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0824U002974

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 02-09-2024

Статус: Захищена

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Филипець Ольга Зіновіївна

2. Olha Z. Fylypets

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-4161-408X

Вид дисертації: доктор філософії

Шифр наукової спеціальності: 035

Назва наукової спеціальності: Філологія

Галузь / галузі знань: гуманітарні науки

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Мова і література

Дата захисту: 30-08-2024

Спеціальність за освітою: Філологія

Місце роботи здобувача: Львівський національний університет імені Івана Франка

Код за ЄДРПОУ: 02070987

Місцезнаходження: вул. Університетська, буд. 1, Львів, 79000, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Сектор науки: Університетський

III. Відомості про дисертацію

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): ДФ 35.051.188_ID 6465

Повне найменування юридичної особи: Львівський національний університет імені Івана Франка

Код за ЄДРПОУ: 02070987

Місцезнаходження: вул. Університетська, буд. 1, Львів, 79000, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Сектор науки: Університетський

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Львівський національний університет імені Івана Франка

Код за ЄДРПОУ: 02070987

Місцезнаходження: вул. Університетська, буд. 1, Львів, 79000, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Сектор науки: Університетський

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 16.21.27, 16.21.51

Тема дисертації:

1. Мовний автостереотип поляка і гетеростереотип українця в середовищі студентської молоді Польщі (на матеріалі анкетування 2018–2020 років).
2. The linguistic self-stereotype of a Pole and the hetero-stereotype of a Ukrainian among Polish students (based on the 2018–2020 survey).

Реферат:

1. У дисертації вперше в українському й польському мовознавстві на матеріалі великого за обсягом анонімного анкетування здійснено комплексний аналіз автостереотипу поляка і гетеростереотипу українця в колективній свідомості студентів закладів вищої освіти сучасної Польщі (на матеріалі анкетування 2018–2020 років) й зіставлено згадані стереотипи. Уперше проаналізовано образи «типового», «справжнього» й «ідеального» поляка й українця як трьох варіантів стереотипу. На основі аналізу авто- і гетеростереотипів поляка й українця засвідчено ціннісні орієнтири сучасної польської молоді щодо представників своєї та

української національності. У дисертації підтверджено доцільність залучення даних анкетування як інструменту виявлення мовних стереотипів серед соціально однорідної і кількісно репрезентативної (не менше 100 осіб із одного осередка) групи респондентів. Досліджено студентські дефініції і відповідники етнонімів Polak і Ukrainiec; виявлено риси «типового», «справжнього» й «ідеального» поляка й асоційовані з представниками згаданих національностей «предмети»; простежено риси поляка й українця на основі фразематичних одиниць й анекдотів. Стереотип «справжнього» поляка й українця коливається між образом «типового» й «ідеального» репрезентантів відповідної національності. Стереотип «справжнього» поляка крізь призму виявлених аспектів корелює між стереотипами «типового» й «ідеального» репрезентанта, однак домінує в ньому елемент бажаності й зразковості. Стереотип «ідеального» поляка базується на позитивних рисах зі стереотипу «типового», а також є опозицією до негативних рис «типового» поляка. У світлі комунікативно-психічного аспекту «справжній» українець більшою мірою відповідає «типовому», ніж «ідеальному». Крізь призму суспільного, політичного, культурного аспектів та «зовнішнього вигляду» стереотип «справжнього» українця частіше тяжіє до уявлень про «ідеального» представника, адже містить більше одиниць – експонентів однієї риси, а також маркери ідеальності й бажаності (заперечні речення, речення із компонентом «rowinien»). Модель «ідеального» представника української національності в межах комунікативно-психічного, політичного, культурного, суспільного аспектів і аспекту «зовнішній вигляд» частково опирається на позитивні риси із образу «типового» українця і містить деякі опозиційні риси до негативних ознак із варіанта «типового». Виявлено автостереотип поляка й гетеростереотип українця на основі назв характерних для них «предметів» крізь призму політичного, суспільного, культурного, кулінарного, побутового аспектів та аспектів «зовнішній вигляд» і «матеріальні цінності». У мовній картині світу студентів із поляком асоціюються: герб, біло-червоний прапор, спортивний костюм, босоніжки зі шкарпетками, пакет із мережі магазинів «Бедронка», вуса, великий пивний живіт, польські національні страви бігос і журек, вареники, відбивна, квашені огірки, бульйон. Гетеростереотип українця в колективній свідомості студентів формують такі асоціації: народне вбрання, вишиванка, вінок, спортивний костюм, фірмовий і брендовий одяг, хутро, валіза, наплічник, робітниче вбрання, кросівки, коралі, український борщ, вареники, пельмені, солодоші, українські цукерки, цукерки «Корівка», халва, шоколад «Рошен», сало, алкоголь, горілка, синьо-жовтий прапор, гімн, національний герб, Карта поляка. Зіставний аналіз авто- і гетеростереотипних уявлень дає змогу з'ясувати, що однаковими для поляка і українця є уявлення про них як мешканців, громадян, відповідно, Польщі й України, патріотів, слов'ян і європейців. Для двох аналізованих національностей виявлено традиційні стереотипи: поляка – католика, шляхтича, лицаря, а українця – православного, бандерівця, упівця, козака. Сприйняття поляка й українця в колективній свідомості польської молоді пов'язано із росією, однак ремарки анкетованих засвідчують помилковість і невідповідність цих асоціацій. У свідомості студентської молоді Польщі українець постає як заробітчанин, робітник, дешева робоча сила, а також як студент, друг, брат, союзник і колега, який навчається в Польщі за програмою академічної мобільності «Еразмус». З поляком студенти асоціюють поширені в польській лінгвокультурі метафори: Janusz і Grażyna, Polaczek-cebulaczek, cebula. Засвідчено закорінену в ментальності польської молоді бінарну опозицію «свій – чужий», крізь призму якої поляка окреслено як свого, нашого, а українця як іноземця, чужого.

2. The scientific novelty of the obtained results lies in the fact that for the first time in Ukrainian and Polish linguistics, a comprehensive analysis of the self-stereotype of a Pole and the hetero-stereotype of a Ukrainian in the collective consciousness of students of higher education institutions in modern Poland was carried out based on a large-scale anonymous questionnaire (based on surveys from 2018–2020) and compared mentioned stereotypes. For the first time, the images of the "typical", "real", and "ideal" Poles and Ukrainians were analyzed as three versions of the stereotype. Based on the analysis of the self- and hetero-stereotypes of Poles and Ukrainians, the value orientations of modern Polish youth towards representatives of their own and Ukrainian nationalities have been stated. The thesis confirms the practicality of using questionnaire data to identify language stereotypes among a socially homogeneous and quantitatively representative (at least 100 people from one community) group of respondents. Student definitions and counterparts of Polak and Ukrainiec ethnonyms were studied; features of

a "typical", "real", and "ideal" Pole and "objects" associated with representatives of the mentioned nationalities are revealed; traits of Poles and Ukrainians are traced based on phraseological units and anecdotes. The stereotype of a "real" Pole and Ukrainian fluctuates between the image of "typical" and "ideal" representatives of the respective nationality. The stereotype of the "real" Pole through the prism of the revealed aspects correlates with the stereotypes of the "typical" and "ideal" representative. Still, the element of desirability and exemplarity dominates it. The stereotype of the "ideal" Pole is based on positive traits from the "typical" stereotype and is also in opposition to the negative characteristics of the "typical" Pole. In the light of the communicative and psychological aspect, the "real" Ukrainian corresponds more to the "typical" than the "ideal". Through the prism of social, political, cultural aspects and "appearance", the stereotype of a "real" Ukrainian more often gravitates towards ideas about an "ideal" representative because it contains more units – exponents of one trait, as well as markers of ideality and desirability (negative sentences, sentences with a component powinien). The model of the "ideal" representative of the Ukrainian nationality within communicative, psychological, political, cultural, and social aspects, and the "appearance" aspect is partially based on positive features from the image of a "typical" Ukrainian and contains some oppositional features to negative features from the "typical" variant. The auto-stereotype of a Pole and the hetero-stereotype of a Ukrainian based on the names of the "objects" characteristic of them through the prism of political, social, cultural, culinary, everyday aspects and aspects of "appearance" and "material values" were revealed. In the students' linguistic picture of the world, the following are associated with a Pole: emblem, white-red flag, sports suit, sandals with socks, package from the Biedronka chain of stores, mustache, big beer belly, Polish national dishes bigos and zurek, dumplings, chop, pickles, broth. The heterostereotype of a Ukrainian in the collective consciousness of students is formed by the following associations: national dress, vyshyvanka, wreath, sports suit, brand clothes, fur, suitcase, shoulder bag, work clothes, sneakers, coral, Ukrainian borshch, varenyky, meat dumplings, sweets, Ukrainian candies, Korivka candies, halva, Roshen chocolate, lard, alcohol, vodka, blue-yellow flag, anthem, national emblem, Pole card. A comparative analysis of self- and heterostereotypic representations makes it possible to find out that the same for a Pole and a Ukrainian are the ideas about them as residents, citizens, respectively, of Poland and Ukraine, patriots, Slavs, and Europeans. Traditional stereotypes were revealed for the two analyzed nationalities: a Pole is a Catholic, a nobleman, a knight, and a Ukrainian is an Orthodox, a Bandera and Ukrainian Insurgent Army supporter, and a Cossack. The perception of a Pole and a Ukrainian in the collective consciousness of Polish youth is associated with Russia; however, the respondents' comments testify to the fallacy and inconsistency of these associations. In the minds of Poland's student youth, a Ukrainian appears as a wage earner, a worker, a cheap labor force, as well as a student, friend, brother, ally, and colleague studying in Poland under the Erasmus academic mobility program. Students associate metaphors common in Polish linguistic culture with the Pole: Janusz i Grażyna, Polaczek-cebulaczek, cebula. The binary opposition "own - foreign" rooted in the mentality of Polish youth has been proven through the prism of which a Pole is defined as one's own, ours, and a Ukrainian as a foreigner, a stranger.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Нове вирішення актуального наукового завдання

Публікації:

- 1. Дика (Филипець) О. Стереотипні риси сучасного українця у свідомості молодих поляків (на матеріалі анкетної когнітивної дефініції). Компаративні дослідження слов'янських мов і літератур. Пам'яті ак. Л. Булаховського: збірник наукових праць. Київ, 2018. Вип. 33. С. 24–34.

- 2. Филипець О. Автостеретипні риси поляка в анекдотах (на матеріалі анкетування студентської молоді Польщі). Вісник Запорізького національного університету. Філологічні науки. Запоріжжя, 2021. № 2. С. 134–142.
- 3. Филипець О. Способи категоризації етнічного поляка у «інтерпретаціях» студентів Сілезького університету. Закарпатські філологічні студії. Ужгород, 2020. № 14. (1). С. 42–48.
- 4. Филипець О. Стереотип поляка в сучасній польській фразематиці (на основі анкетування студентів польських вишів). Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Дрогобич, 2023. Т. 3. № 65. С. 181–188.
- 5. Филипець О. Автостереотип поляка і гетеростереотип українця у середовищі торунських студентів. Z bliska i z daleka. Język polski w badaniach językoznawców lwowskich i toruńskich / Pod red. M. Gębki-Wolak, A. Krawczuk, Toruń, 2019. S. 217–234.
- 6. Филипець О. Етностереотипні уявлення про поляка та українця серед студентів Жешівського університету (крізь призму асоціацій із предметами). Zeszyt Naukowy Prac Ukrainoznawczych. 2019. № 3. S. 155–165.
- 7. Филипець О. «Типовий» і «справжній» українець у мовній свідомості студентів Ягеллонського університету. Полоністика у світлі традицій і викликів сучасності. Збірник праць з нагоди п'ятнадцятиліття кафедри польської філології Львівського національного університету імені Івана Франка / За ред. І. Бундзи, А. Кравчук. Київ, 2021. С. 143–156.
- 8. Fyłypec O. Jak studenci nazywają Ukraińca i Polaka (na materiale danych ankietowych z ośmiu polskich uniwersytetów). Słowo. Studia językoznawcze. Rzeszów, 2020. 11. S. 93–108.
- 9. Fyłypec O. Najnowszy stereotyp Ukraińca w środowisku studentów poznańskich i lubelskich. Poznańskie Studia Polonistyczne. Seria Językoznawcza. Poznań, 2020. T. 27. №1. S. 45–60.
- 10. Fyłypec O. Stereotypowe cechy «wzorcowego» Polaka i Ukraińca w kręgu wartości współczesnej młodzieży w Polsce. Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio N, Educatio Nova. Lublin, 2021. T. 6. №1. S. 425–445.
- 11. Fyłypec O. Współczesny stereotyp Polaka i Ukraińca: wizja studentów łódzkich (na podstawie badań ankietowych). Acta Universitatis Lodziensis. Kształcenie Polonistyczne Cudzoziemców. Łódź, 2020. № 27. S. 111–131.

Наукова (науково-технічна) продукція: методичні документи; аналітичні матеріали

Соціально-економічна спрямованість:

Охоронні документи на ОПІВ:

Впровадження результатів дисертації: Планується до впровадження

Зв'язок з науковими темами: № 0115U003727; № 0118U00132434; № 0121U110297; № 0124U002290.

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Кравчук Алла Миколаївна

2. Alla M. Kravchuk

Кваліфікація: к. філол. н., професор, 10.02.03

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-4087-3562

Додаткова інформація: Scopus Author ID: 55930552000;
<https://scholar.google.com/citations?user=wOdh6foAAAAJ>

Повне найменування юридичної особи: Львівський національний університет імені Івана Франка

Код за ЄДРПОУ: 02070987

Місцезнаходження: вул. Університетська, буд. 1, Львів, 79000, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Сектор науки: Університетський

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Даниленко Людмила Іванівна
2. Liudmyla I. Danylenko

Кваліфікація: д. філол. н., професор, 10.02.03

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-1812-973X

Додаткова інформація: Scopus Author ID: 57225016919;
<https://scholar.google.com.ua/citations?hl=uk&user=jZf2JzMAAAAJ>

Повне найменування юридичної особи: Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Код за ЄДРПОУ: 02070944

Місцезнаходження: вул. Володимирська, буд. 60, Київ, 01033, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Сектор науки: Університетський

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Орел Ірина Іванівна
2. Iryna I. Orel

Кваліфікація: к. філол. н., доц., 10.02.04

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-7258-1444

Додаткова інформація: <https://scholar.google.com/citations?user=WiTtziEAAAAJ>

Повне найменування юридичної особи: Рівненський державний гуманітарний університет

Код за ЄДРПОУ: 25736989

Місцезнаходження: вул. Степана Бандери, буд. 12, Рівне, Рівненський р-н., 33028, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Сектор науки: Університетський

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Близнюк Катерина Ростиславівна

2. Kateryna R. Blyzniuk

Кваліфікація: к. філол. н., 10.02.17

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-8394-3079

Додаткова інформація: <https://scholar.google.com.ua/citations?user=hrPqpusAAAAJ>

Повне найменування юридичної особи: Національний університет "Кієво-Могилянська академія"

Код за ЄДРПОУ: 16459396

Місцезнаходження: вул. Г. Сковороди, буд. 2, Київ, 04070, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Сектор науки: Університетський

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Лозинська Оксана Григорівна

2. Oksana H. Lozynska

Кваліфікація: к. філол. н., доц., 10.02.03

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-1479-3000

Додаткова інформація: Scopus Author ID: 55930663000;

https://scholar.google.com/citations?view_op=list_works&hl=ru&authuser=1&user=ASLGiTUAAAAJ

Повне найменування юридичної особи: Львівський національний університет імені Івана Франка

Код за ЄДРПОУ: 02070987

Місцезнаходження: вул. Університетська, буд. 1, Львів, 79000, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Сектор науки: Університетський

VIII. Заключні відомості

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
голови ради**

Коцюба Зоряна Григорівна

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
головуючого на засіданні**

Коцюба Зоряна Григорівна

**Відповідальний за підготовку
облікових документів**

Жак Ольга Володимирівна

Реєстратор

УкрІНТЕІ

**Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є
відповідальним за реєстрацію наукової
діяльності**

Юрченко Тетяна Анатоліївна